

fogolytól elkülönítve, viszonylag tisztességes körülmények közt őrizték, úgy, hogy a családok együtt maradhattak. Náci propagandatrükk volt, „hogymegmutassák az odalátogató német és nemzetközi vöröskeresztes csoportoknak, hogy az ellenséges propagandától eltérően, a zsidókkal nem bánnak rosszul Auschwitzban”. (A Nemzetközi Vöröskereszt képviselőit természetesen soha nem engedték be Auschwitzba vagy a többi haláltáborba.) A theresienstadti zsidó vezetők a jelentések szerint csak Lederer szökése után tudták meg, hogy 1944. március 7-én ezeket az embe-
reket meggyilkolták, miután bebizonyították hasznosságukat mint „kiállítási tárgyak”⁶⁸.

Messze a legnagyobb jelentőségű Walter Rosenberg (Rudolf Vrba) és Alfred Wetzler (Josef Lanik) április 7-i szökése volt.⁶⁹

Mind Rosenberg, mind Wetzler olyan beosztásban dolgozott a táborban, mely lehetővé tette számukra, hogy viszonylag szabadon mozogjanak egész Auschwitzban, és pontos információkat gyűjtsenek a beérkező szállítmányokról, az áldozatok kiválogatásáról és elpusztításáról: Rosenberg írnok volt a karanténblokkban, Wetzler pedig ugyanezt a posztot töltötte be Birkenau főtáborában.

Drámai szökés és tíznapos kalandos utazás után április 21-én jutottak biztonságba szlovák földön. Négy nappal később elmondták élményeiket a Zsidó Tanács zsolnai irodáján dr. Oscar (Yermiyahu) Neumann-nak, Oskar (Karmil) Krasznianskynak, Ervin Steinernek és Hexnernek. A szökevényeket alaposan kifaggatták, történeteiket gondosan összevetették és ellenőrizték, és 26-án újra kikérdezték őket. Ugyanazon a napon Kraszniansky a szökevények segítségével részletes beszámolót készített német nyelven, melyet Steiner né legépel.⁷⁰

A beszámoló részletesen leírta a tábor létesítményeit, beleértve a bakkokat, ahol a foglyok laktak, a konyhákat, a kórházakat, a beérkező deportáltak elirányítását, ideértve „szelektálásukat”, a tetoválásuk, elgázosításuk és elhamvasztásuk során alkalmazott módszereket. Leírta a táborban működő irányítási rendszert, és statisztikai adatokat tartalmazott a Birkenauban 1942 áprilisa és 1944 áprilisa között elgázosított zsidók számára és származására vonatkozólag. A jelentés tartalmazta az épületek vázlatos tervrajzait, melyeket egy hivatásos építész készített el. A jelentéshez írt bevezetőjében Kraszniansky ismertette a szökevények életrajzi adatait, és garantálta beszámolójuk pontosságát és hitelességét.⁷¹ Csatolt egy függelékét is, melyben sürgette a szövetségeseket, hogy pusztítsák el a krematóriumokat és az Auschwitzba vezető vasútvonalakat.⁷²

A szlovákiai Zsidó Tanács munkacsoportja (Pracovná Skupina), melynek tagja volt Gisi Fleischmann, Oscar Neumann, Leo Rosenthal, Tibor Kováč, A. Frieder rabbi, Weissmandel rabbi és természetesen